

Aan het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Dordrecht
Postbus 8
3300 AA DORDRECHT

Uw kenmerk	Ons kenmerk UIT / 2609676	Datum 19 maart 2026
Onderwerp Rapport kankerincidentie	Bijlage(n) 1	Behandeld door/telefoonnummer dr. A.C. Mellaard/078 770 8500

Geacht college,

In opdracht van het programmabureau Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Dordt-West heeft de GGD Zuid-Holland Zuid in Wielwijk een participatief actieonderzoek uitgevoerd. Gedurende het project werd duidelijk dat de inwoners/co-onderzoekers zich zorgen maken over het aantal mensen in hun omgeving met kanker. Deze inwoners hebben de GGD vervolgens gevraagd om hier onderzoek naar te doen. Het verrichten van onderzoek naar (mogelijke) kankerclusters is een wettelijke taak van GGD-en.

Met deze brief willen wij u graag onze rapportage getiteld 'Het optreden van longkanker in postcodegebied 3317 (in de periode 2011-2022)' aanbieden. In deze brief gaan wij eerst in op onze kernboodschap en doen wij aanbevelingen om de volksgezondheid in Dordrecht-West te verbeteren. Voor een gedetailleerde beschrijving van het onderzoek, de gevolgde methode, resultaten en interpretatie verwijs ik u graag naar het bijgevoegde rapport.

Kernboodschap

In het onderzoeksgebied is een verhoging van *longkankerincidentie* (postcodegebied 3317) in de periode van 2011-2022 gevonden van 56 procent boven het Nederlandse gemiddelde voor alle personen. Naar verhouding is longkanker hoger bij vrouwen (67 procent) dan bij mannen (37 procent). Deze percentages zijn relatief hoger dan in omliggende postcodegebieden.

In het onderzoeksgebied (postcode 3311-3319) is voor dezelfde periode ook een verhoging gevonden voor *mesothelioomincidentie* van 34 procent boven het Nederlandse gemiddelde voor alle personen. Deze verhoging wordt alleen waargenomen bij mannen (39 procent).

Interpretatie en duiding

Roken is een bekende risicofactor van longkanker. In het postcodegebied wordt naar verhouding door meer mensen gerookt waardoor de kans groter is dat er meer longkanker optreedt.

Daarnaast is luchtverontreiniging een belangrijke risicofactor voor het ontstaan van longkanker. Het onderzoeksgebied wordt gezien als een hoog blootgesteld gebied. Er zijn meerdere lokale bronnen van luchtverontreiniging aan te wijzen nabij postcodegebied 3317: de A16, de N3, havengebied en industrieterrein Dordtse Kil. Deze bronnen dragen bij aan luchtverontreiniging.

Asbest werd in het verleden veel gebruikt in industrieën zoals de scheepsbouw, bouwsector en chemische industrie die in en rondom Dordrecht ruim vertegenwoordigd zijn geweest. Vanuit deze gedachte is het aannemelijk dat er relatief veel mensen in het onderzoeksgebied tijdens hun beroep veel in contact zijn geweest met asbest en zo zijn blootgesteld. Dit is een mogelijk verklaring voor de verhoogde mesothelioomincidentie bij mannen en kan mogelijk een klein deel van de verhoogde longkankerincidentie bij mannen verklaren.

In welke mate bovengenoemde risicofactoren afzonderlijk heeft bijgedragen aan de verhoogde kankerincidentie kan niet met zekerheid worden vastgesteld. De combinatie van rookgedrag, luchtverontreiniging en blootstelling aan asbest geeft wel richting aan mogelijke verklaringen voor de hoge longkankerincidentie. Het is aannemelijk dat relatief meer bewoners van postcodegebied 3317 hoger zijn blootgesteld aan de drie risicofactoren dan de gemiddelde Nederlander.

De blootstelling aan asbest, met name tijdens het werk, is vrijwel zeker de verklaring voor de verhoogde mesothelioomincidentie in het onderzoeksgebied.

Ten slotte is de SEP (sociaal-economische positie) binnen postcodegebied 3317 lager dan gemiddeld in Nederland. Sociaaleconomische kwetsbaarheden kunnen leiden tot chronische stress, wat voor sommigen leidt tot ongezonde gewoontes zoals roken¹.

De onderstaande aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van zowel wetenschappelijke analyse als de ervaringskennis van inwoners van Wielwijk, die als co-onderzoekers actief hebben bijgedragen aan dit traject. Deze combinatie van perspectieven vormt een belangrijke basis voor het formuleren van passend handelingsperspectief.

Aanbevelingen voor het handelingsperspectief

In het bijgevoegde rapport is de gezondheidssituatie binnen postcodegebied 3317 primair vanuit een technisch perspectief beschreven. Vanuit gesprekken met de inwoners/co-onderzoekers van het participatief actieonderzoek in Wielwijk komt echter ook het even waardevolle perspectief van bewoners naar voren, die dagelijks hun leefomgeving ervaren.

Hoewel bewoners erkennen en begrijpen dat roken een belangrijke risicofactor is voor longkanker, ervaren zij blootstelling aan luchtverontreiniging als een collectief en onvermijdelijk gezondheidsrisico. Deze zorgen zijn nadrukkelijk naar voren gebracht door inwoners die als co-onderzoekers betrokken waren bij dit onderzoek. In onze aanbevelingen nemen wij dit perspectief daarom expliciet mee, naast de technische analyse.

¹ Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL), Kanker in Nederland: sociaaleconomische verschillen. Geraadpleegd op 4 december 2025.

1. Onderzoek mogelijkheden om de luchtkwaliteit verder te verbeteren

De aanpak van luchtverontreiniging is een complexe opgave en vraagt om (inter)nationale inzet en samenwerking waarin gemeenten niet altijd de volledige regie hebben. In dit kader is het relevant dat de gemeente Dordrecht aangesloten is bij het Schone Lucht Akkoord (SLA) samen met onder andere het Rijk, provincies en andere gemeenten. Het SLA heeft als doel het behalen van minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 en biedt handreikingen om daarnaar toe te werken.

De aanbevelingen met betrekking tot luchtkwaliteit die wij hieronder uiteenzetten komen voort uit maatregelen beschreven in het SLA met als doel een bijdrage leveren aan een verdere invulling van deze maatregelen op lokaal niveau. De aanbevelingen sluiten aan bij de gezamenlijke ambitie om de luchtkwaliteit te verbeteren, wat vraagt om een bredere, domein overstijgende aanpak.

De GGD ZHZ beveelt aan om, waar mogelijk in samenwerking met relevante partners, volgende richtingen te verkennen:

1. Onderzoek samen met andere overheden maatregelen om de luchtkwaliteit verder te verbeteren:
 - Onderzoek de mogelijkheid om de maximumsnelheden op de A16 en N3 te verlagen. Hierdoor ontstaan minder emissies van NO₂ en fijnstof, waardoor de luchtkwaliteit voor omwonenden verbetert. Bovendien levert dit ook minder geluidsoverlast op en neemt de algehele leefbaarheid toe.
 - Onderzoek locaties voor walstroomfaciliteiten in de Wilhelminahaven en Julianahaven. Deze maatregel draagt ook bij aan duurzaamheid en minder geluid².
 - Onderzoek voor industrie het bereiken van een zo laag mogelijke uitstoot. Dit kan bijvoorbeeld door middel van strengere vergunningverlening³. Het is belangrijk om daarbij niet alleen aan milieunormen te toetsen, maar om ook de nabijheid van woongebieden te overwegen.
 - Maak zoveel mogelijk gebruik van overkapping bij op- of overslag of andere best beschikbare technieken om stofvorming te vermijden⁴.
2. De bewoners van postcodegebied 3317, met name de mensen wonend nabij de A16 en N3, hebben te maken met een relatief hoge blootstelling aan luchtverontreiniging. De GGD ZHZ beveelt aan om extra aandacht te hebben voor deze inwoners door middel van aanvullend beleid voor deze hoog blootgestelde gebieden⁵. Een mogelijkheid is om te onderzoeken of er fijnstoffilters in ventilatiesystemen geplaatst kunnen worden. Daarbij is het van belang dat er ook een onderhoudscontract wordt afgesloten. Deze filters kunnen het gehalte fijnstof dat via ventilatiesystemen wordt aangezogen deels filteren, wat bijdraagt aan een schonere binnenlucht, minder blootstelling aan luchtverontreiniging en een kwalitatief betere woning.
3. Onderzoek met bewoners andere collectieve maatregelen in de leefomgeving zoals het toevoegen en onderhouden van groen en bomen. Dit heeft een beperkte directe impact op de fijnstofconcentraties, maar draagt wel bij aan een gezonde, prettige en koele leefomgeving.

² Schone Lucht Akkoord, Kennisdocument walstroom, 2021. Te verkrijgen via: [Schone havens en binnenvaart: kennisdocumenten](#).

³ Schone Lucht Akkoord, [Industrie](#). Geraadpleegd op 18 maart 2026.

⁴ Informatiepunt Leefomgeving (IPLO), [Maatregelen stofemissie bij op- en overslag en bewerken van goederen](#). Geraadpleegd op 18 maart 2026.

⁵ Royal HaskoningDHV, [Gebiedsaanpak hoogblootgestelde gebieden](#), 2024.

Elke aanbeveling op zichzelf leidt tot een gezondere leefomgeving en boekt daarmee gezondheidswinst. De grootste gezondheidswinst wordt behaald door de aanbevelingen gezamenlijk met andere overheidsdiensten en private partijen uit te voeren om zo maximaal bij te dragen aan schonere lucht voor bewoners.

2. Onderzoek mogelijkheden om tabaksontmoedigingsbeleid te versterken

De GGD ZHZ doet ten aanzien van gezondheidsbevorderende maatregelen de volgende aanbeveling: onderzoek mogelijkheden voor versterking van het Nederlandse tabaksontmoedigingsbeleid met lokaal tabaksontmoedigingsbeleid. Betrek hierbij ook inwoners uit Dordt-West.

Het doel is om te vermijden dat jongeren beginnen met roken, om mensen te ondersteunen die willen stoppen met roken en om mensen te beschermen tegen tabaksrook.

Hiervoor is het van belang dat er integraal wordt ingezet op de vier pijlers van tabaksontmoedigingsbeleid in Dordrecht-West^{6,7}:

- **De eerste pijler** richt zich op voorlichting en educatie, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de landelijke campagne Rookvrije Generatie⁸.
- **De tweede pijler** richt zich op signalering en ondersteuning. Hierin is het onder andere belangrijk om in te zetten op toegankelijke en inclusieve stoppen-met-roken-zorg en het opzetten van een preventiestructuur.
- **De derde pijler** richt zich op de sociale en fysieke omgeving. De inrichting van een rookvrije omgeving helpt om niet-roken de norm te maken. Onderdeel hiervan is een wijkgerichte aanpak waarin *met* inwoners wordt gewerkt aan een rookvrije wijk, waarin aandacht is voor de persoonlijke leefsituatie van inwoners. Deze samenwerking met de mensen om wie het gaat en een brede blik op gezondheid zijn belangrijke succesfactoren voor het verkleinen van gezondheidsverschillen. Roken is een belangrijke oorzaak van de huidige gezondheidsachterstanden. Recent is in de regio ervaring opgedaan met een dergelijke aanpak⁹. Aanvullend op het normen van niet-roken is om de mogelijkheden te onderzoeken om de commerciële determinanten van roken (verder) te beperken. Het gaat dan bijvoorbeeld om het beperken van verkooppunten van tabak en vapes in Dordrecht-West en Dordrecht als geheel.
- **De vierde pijler** richt zich op regelgeving en handhaving. De GGD ZHZ beveelt aan om bij de vergunningverlening voor evenementen, voor zover dit nog niet gebeurt, het rookpreventiebeleid te integreren. Een ander aandachtspunt binnen deze pijler is om te onderzoeken hoe ervoor gezorgd kan worden dat beleid nageleefd wordt en bijvoorbeeld hoe er invulling gegeven wordt aan de handhaving van rookvrije plekken.

3. Verken bovenstaande aanbevelingen integraal en domeinoverstijgend

Wij erkennen dat het beschermen en bevorderen van de volksgezondheid, en specifiek het terugdringen van longkanker, een complexe opgave is, waarin meerdere overheden, organisaties en private partijen een rol hebben. De bovenstaande aanbevelingen die mede in samenwerking met inwoners tot stand zijn gekomen, vragen daarom om een integrale benadering.

⁶ RIVM, *Tabaksontmoedigingsbeleid kan ernstige luchtweginfecties bij kinderen helpen te verminderen*, 2017.

⁷ RIVM, *Zet in op vier pijlers voor een complete aanpak*. Geraadpleegd op 18 maart 2026.

⁸ *Campagnes - Rookvrije Generatie*. Geraadpleegd op 18 maart 2026.

⁹ Pharos, *Nieuwe handreiking: samen werken aan een rookvrije wijk*, 2025.

Wij adviseren om deze aanbevelingen gezamenlijk met inwoners, de gemeente en andere betrokken partijen en experts verder te verkennen op effectiviteit, haalbaarheid en uitvoerbaarheid. Daarbij onderkennen wij dat niet alle aanbevelingen binnen de directe invloedssfeer van de gemeente liggen en dat een bredere, interbestuurlijke samenwerking noodzakelijk is.

Vervolg en vragen

De GGD Zuid-Holland Zuid is uiteraard bereid om het rapport verder toe te lichten. Inhoudelijke vragen kunt u stellen aan Sean van Putten, medisch milieukundig adviseur (mmk@ggdzhz.nl). Voor vragen over het betrekken van de GGD ZHZ in het vervolgproces kunt u ondergetekende benaderen.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in grey ink, appearing to be 'P.A. van Prooijen', with a long horizontal line extending to the right.

P.A. van Prooijen
Domeindirecteur GGD Zuid-Holland Zuid